

Barabás László

Pünkösdi virágozás a marosszéki Mezőségen

Éppen a diszkó végére érünk a szabédi művelődési otthon klubjába. Nincs még tizenegy óra sem, de a fiatalok ezen a szombat estén hamarabb befejezték a bulit. A leányok – ahogyan a diszkósok mondják, *csajok* – már hazamentek, a fiúk még zakatolnak, elteszik a zeneszerszámokat, de ők is készülődnek. A klub előtt kisebb csoportokban arról beszélgetnek, hogy hová menjenek virágért, és kivel. Azt mondja Fodor Elek fotóstársam, aki szabédiként jól ismeri őket, hogy itt van a falu szinte teljes legénytársasága, a tizenöt évesektől a huszonöt évesekig. Lehetnek vagy húszan.

Fél tizenkettő körül eloszlik a társaság, csak a két éjjeliőr marad a művelődési otthon környékén, és mi, hogy ne zavarjuk a legényeket fontos teendőjük végzésében. Éjfél utánig csend van a faluban, de nem hinném, hogy „aluszna a lányok”, mert itt is, ott is tompított fényeket látni a házak ablakain, és meg-megvillan egy-egy alak a félhomályban. A leányok várakoznak, míg a legények előkészítik a virágokat, vagy éppen most szedik a ház eleji kiskertekből. Amint hallom, lopni kell a virágot, mert az értékeesebb a leányok szemében.

Éjfél után egy óra körül a Botáék kapujánál megjelenik két legény, Sipos Gyula és Török László. Nagy fenyőágakat cipelnek, kettőt fordulnak, másodjára sok-sok virágot, orgonát, fehér labdarózsát, piros bazsarózsát, szegfűt hoznak. A fenyőágakból a kapu fölé félkör alakban *bolthajtást* készítenek. Csendben, nyugodtan, komótosan, fél éjszakán át dolgoznak. Katonaviselt legények, huszonöt évesek. Szomszéd legények, és szomszédok a leányok is, akiknek a kapuját *kivirágozzák*. De nemcsak ez köti őket össze, hanem az is, hogy most virágozzák ki utoljára. Sipos Gyula már kétszer kivirágozta Bota Angéla kapuját, és Török Laci is a Hatházi Hildáét. Sem Hilda, sem Angéla „nem éri meg leányul a következő virágozást”, Hildáék holnap (bocsánat, ma), pünkösdi első napján tartják az eljegyzést, és Sipos Gyula is hamarosan feleségül veszi Bota Angélát.

Hagyjuk a vőlegényjelölteket a bolthajtással bíbelődni, és csatlakozzunk a fiatalabbakhoz. Az Alszegben Kelemen Sándor lépked a sötétben egy hatalmas virágcsokorral. Szekeres Katiéknál a kapu záratlan, az udvarról a legény megkopogtatja az ablakot, s odabent azonnal felgyúl a villany. – Megismertem a hangját – mondja később Kati. A leány fénylő arccal, boldogan veszi át a virágcsokrot a kedvesen szégyenlős fiútól, és arca mindkét oldalára csókkal fizet. Mondom is Eleknek, aki a fényképezőgéppel babrál, hogy mi keresnivalónk van ilyen intim, két szerelmes fiatalra tartozó jelenetnél. Kati tizennyolc éves, és négy éve kapott először virágot, Sanyi huszonhárom éves. Más fiú nem

hoz virágot Katinak, mert mindenki tudja, hogy Sanyi a szeretője. „Reggelig még nem lehet tudni” – vélekedik a fiú, de a hangjából érzem, hogy ő is biztos a dolgában.

De alighogy elmegy, három-négy fiú is előbukkan a sötétből. Mi lesz itt? A fiúk ismerem-formák, találkoztunk az este. Kiválasztanak az öl virágból egy csokrot, és egyikük bekopog. Megnyílik az ajtó, és kikukucskál egy szép barna lány, aki világra olyan, mint Kati, de mégsem ő, hanem a húga, Zsuzsika. Először meglepődik, eltakarja az arcát, de a feléje nyújtott virágcsokor és a fiú láttán öröm fut végig rajta, és engedi, hogy Rendi Jóska az arcát megpuszilja. A kapcsolat közöttük egészen friss, a diszkóban indult a múlt héten. Ott kezdett *beszélni* Jóska Zsuzsikával. Jóska egyik kinti és ugyancsak tizenhét éves társa haragudhatna, mert eddig ő beszélt Zsuzsikával, de nem haragszik. Együtt visznek más leányoknak is virágot, annak is, akivel ő szeretne ezután beszélni.

Kinek vigyenek még? Ezen egyezkedik a másik utcasarkon a tizennégy-tizenhét éves suhancok csapata. Vitális Lajos, Moldován István, Varga György és Moldován Mihály György együtt indult virágozni. Mind iskolások még, ki itthon, ki Vásárhelyen. Az osztálytársaiknak viszik a csokrokat, bekopognak az ablakon és átnyújtják. Köszönömöt, mosolyt és egy-egy puszit kapnak érte. De nem elég a virág, pedig már egy öllel szétosztogattak. „Ezt odaadjuk két helyre, s még lopunk”, és indulnak is, nehogy mások lopják le előlük a virágot.

Három óra felé jár az idő, megszólalnak a kakasok. Sipos Gyuláék elkészültek a bolthajtással, a fenyőágakat telerakták virágokkal. A legszebb csokrot Gyula a bolthajtás közepébe köti, s aztán indulnak, hogy virradóra a Hildáéval is végezzenek.

Virradat után mindenütt a virágozás nyomai láthatók. Elhullatott orgonák, kitépelt rózsatövek, összetaposott virágoskertek. A templomtól nem messze Bikfalvi Nagy Ferencné éppen most sepreget a kapu előtt. És átkozódik. „Hogy az Isten engedje meg, hogy tegyék a koporsójára annak, aki lelopta és annak is, aki kapta. Éppen még egy-két napot akartam várni, hogy az uram sírjára vigyem a rózsákat, s akkor ezek a trógerok lelopták. Könnyű egy öregasszonnyal így elbánni.” Szégyellem magam az „ismeretlen elkövetők” nevében, akiknek mentségére hozhatom föl, hogy hagytak virágot a kertben, de tény: összevissza taposták a féltve őrzött virágoskertet. A Rendi közben szintén sepregető asszonnyal találkozunk. Kikandikált az orgonabokor az útra, az éjszaka letördöstek az ágaiból, el is hullatták. Ő ezen egyáltalán nincsen meglepődve, sem felháborodva.

- Ha letörték, kiújul. Ez a szokás, ezért nem kell megharagudni. Nekem is van egy huszonhárom éves fiam, ő is vitt virágot. Nekem is hoztak annak idején cserepes virágot, és

bolthajtást is tettek. Akkor még éjjelizenét is adott a legény cigányzenészekkel. S a leányok kapuját is elvitték viccből vagy bosszúból.

A reggeli világosságban kiderül, hogy az éjszaka csak két leánynak virágozták ki a kapuját, ketten kaptak bolthajtást, mint szerelmi ajándékot. Hatházi Hilda és Bota Angéla büszke is erre, tagadhatatlanul, ők most az első leányok a faluban. Mégis azt firtatom tőlük, hogy hány velük egykorú leány él a faluban, hánynak tehettek volna még bolthajtást. Tehettek volna még vagy tíznek-tizenötnek, ennyi a tizenhét és huszonöt közötti leány a faluban. Huszonegyen felül már *véngleányok*, tizenhéten alul pedig nem szokás kivirágozni a kaput. Azt mondják még, hogy kettőjükön kívül „a többinek nincs komoly udvarlója, de csokrot biztosan kapott mindegyik”.

***

1988 pünkösdjén jegyeztem le a szabédi éjszaka eseményeit, s azóta próbálom nyomomonkövetni a *pünkösdi virágozás* szokásának alakulását a marosszéki Mezőség falvaiban. Akárcsak a húsvéti fenyőágazásnak a Nyáradmente és a Kis-Küküllő mente falvaiban, a pünkösdi virágozásnak is egész rendszere alakult ki az említett vidék falvaiban: Szabédon kívül Mezőkölpényben, Mezőcsáváson, Bergenyében, Mezőpanitban, Székelykövesden, Csittszentivánon és szórványosan a környező falvakban is. A pünkösdi virág, koszorú, korona, bolthajtás vagy éppen cserepes virág a szerelmi ajándékok sorába tartozik. Szabédon, ebben a népes unitárius közösségben, napjainkban is ugyanúgy gyakorolják, mint a nyolcvanas években. Egy-egy évben fellángol és futótűzként terjed a legények kapulopási láza is, aztán hosszabb időre lelohad.

Mezőkölpényben hasonló a szokás rendje, mint Szabédon. Évente három-négy lánynak virágozzák ki a kapuját, itt nemcsak a férjhez menendőkét, hanem a fiatalabbakét is. Itt kevesebb a leány, mint Szabédon, de jóval több a *véngleány*. A konfirmálás előtti fiúk segítenek a nagyoknak a virágok összegyűjtésében. A kapulopás itt is újra divattá vált, sőt megtörtént az is, hogy férjes asszonynak virágozták ki a kapuját. Ezt a falu *ünneprontásnak*, *családrontásnak* tartotta és elítélte.

Csittszentivánon szintén több legény korcsoport vesz részt a virágozásban. A tizenhat éves fiúk, akik az azelőtti évben konfirmáltak, a templomot virágozzák ki, mindkét kapujára bolthajtást készítenek. Az erdőről kizöldült ágakat hoznak, bolthajtásszerűen meghajlítják, és azokra kötözik fel a virágokat. Itt árvalányhajból is szoktak csokrot készíteni. A tizenhét-husz éves fiúk kisebb-nagyobb csoportokban járják egész éjszaka a falut, és koronát,

koszorút kötnek a kiszemelt leányok kapujára. Az idősebb, netán katonaviselt legény, akinek *komoly barát*nője van, egyedül vagy segítséggel virágozza ki kedvese kapuját.

A virágokat itt is lopni kell, ha saját kertből szedik vagy kéri, *nem sokat ér*, ha lopják, akkor *szép*. Még a templomi bolthajtásokhoz is lopott virág illik. A szokást gyakorló fiataloknak ez az értékrendje legtöbbször összeütközésbe kerül a pütkösi ünnep rendjével, sokan ünneprontásnak tartják, de vadhajtásaival együtt itt a legnépszerűbb az egész vidéken.

Mezőpanitban a nagyleányok kapuját szintén bolthajtás díszíti, akkora, hogy a földtől a kapu tetejéig ér. Azok a serdülő leányok, akik abban az évben konfirmáltak, már kaphatnak koszorút, koronát vagy csokrot, s ezt a tornácba vagy az ajtó fölé helyezik el a fiúk.

Az egész vidéken a legutóbbi időig élt a virággal köszöntő szokás fordítottja is: a büszke, haragtartó leánynak – bosszúból, *csúfságból* – lerágott kukoricaszárakat, egy-két *zsúp kórét* állítottak a kapujához. Azt hamar el kellett tüntetni, de úgylis hamar híre ment, hogy a leányok-legények közül ki van éppen haragban. Arra napjainkban is ébredhet a leányos gazda pütkösd reggelén, hogy a kiskaput a harmadik szomszédba vitték, vagy kicserélték a tréfás kedvű legények. Ezért csak az öregek és a tréfát nem ismerő felnőttek haragszanak, a leányok egyenesen büszkék arra, hogy ez miattuk – értük történik.

A fentiek alapján nem kétséges, hogy ezekben a falvakban a virágozás szokása napjainkban is jelentéssel teli és további kutatásra érdemes társadalmi-kulturális jelenség. Az interetnikus kapcsolatok szempontjából a pütkösi virágozás szokása a Beszterce és Szászrégen környéki szászok szokásaival állítható párhuzamba, hiszen az erdélyi szászoknál egységesen elterjedt volt a pütkösi zöldágazás (Pozsony 1997, 176; Pozsony 1998, 222).

Korunk embere sokszor értetlenül áll egy-egy falusi közösség, néprajzi csoport szokásai előtt, még ha ugyanahhoz ahhoz a néphez, nemzethez is tartozik, mint a szokások gyakorlóit. Érvényes ez a pütkösi népszokásokra, így a virágozásra is. De ne feledjük: egyrészt évszázadok rítusait, kulturális emlékeit őrzik. Másrészt azért maradhattak fenn, mert egy-egy közösség saját kultúrájába illesztette, értékrendjének, ízlésének megfelelően átalakította, módosította a szokásokat. Mindig volt élő, érvényes jelentésük, funkciójuk. Pütkösi népszokásaink, közöttük a virágozás is, az emberi élet legszebb idejéhez, a fiatalsághoz kapcsolódnak: a fiatalos erőpróba, a játékkedv, az ébredő szerelem és a párválasztás kifejezői. A maroszeői Mezőségeen még ismerik és „beszélik” ezt a tárgyi szimbólumokban gazdag szokásnyelvet, bár ott is leszűkült, megkopott, mint a szórványvidékeken az anyanyelv.

(1988-1999)

In Barabás László: *Aranycsitkók, maszkurák, királynék. Erdélyi magyar dramatikus népszokások*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2000. 190–193.